

„Jézus ismeretlen élete.“

Jézus életére vonatkozólag igen érdekes felfedezést tett közelebről Notovits Miklós, orosz kutató, tibeti utazásában. Fölfedezéséről most könyvet adott ki, mely e cím alatt: „*La vie inconnue de Jésus Christ*“ Párisban jelent meg, s melyről német lapok részletesebb tudomást vettek. Notovits egy Buddha-kolostorban, Himis nagy templomában, Ladak tartomány fővárosa, Leh közelében találta Jézus történetének e leírását, kit „*Issa*“ próféta néven a buddhisták által, mint Buddha Incarnatiója tiszteltetik. E leírás „két nagy régi papir-tekercesen, megsárgult leveleken állott.“ Notovits egy tolmácssal lefordíttatta magának a Páli nyelven írt szöveget, s tartalmát azonnal leírta.

Notovits sokat tépelődött, vajjon közre adja-e a kéziratot, vagy ne? S nem tudván magát elhatározni, a tudós világhoz fordult, s más tekintélyek közt, Renánnak is megmutatta a kéziratot, a ki azt az ajánlatot tette, hogy adja át neki s ő az akadémiában felolvasást tart róla. Notovits át is adta, de időközben meggondolkozott, hogy ha elfogadja a Renan ajánlatát, neki nem marad egyéb, mint pusztán az, hogy a kéziratot megtalálta, és a közzététel s a magyarázat dicsősége mind a „Jézus élete“ kitünő írójáé lesz. Ezért elhatározta, hogy ő közli. Egy udvarias levélben azért visszakérte a kéziratot azzal a kijelentéssel, hogy lemond a reá nevére nagyon is megtisztelő ajánlatról. De mivel a kitünő író érzékenységét nem akarta sérteni, várt bekövetkező haláláig, a mikor aztán azt a fennemlített könyvben csakugyan közreadta.

Az életirat tartalma a következő:

„Reszketett a föld, sirt az ég a nagy romlás fölött, mely Izraelben bekövetkezett. Ott az igazságos *Issát*, kiben a mindenség lelke trónolt, kinozták és megölték. A kereskedők, a kik Izraelből jöttek, a következőket beszéltek róla.“ Ezután Izrael népének rövid története és ősi hazájokból való kétszeres kiűzése következik. Mózes prófétát *Mossának* és a nagy Pharaó fiának mondja. Miután Juda országának a rómaiak által való meghódítását leírja, így folytatja:

Ebben az időben jött el a pillanat, midőn Isten elhatározta, hogy magát emberi lényben megtestesíti, hogy a megtévedt emberiségnek a tökéletesség utját megmutassa. Élt ott egy szegény, de kegyes család. Isten megáldotta annak első szülöttjét és őt eszközéül választotta. *Issa*, így nevezték őt, már korán el kezdett az egyedüli és láthatatlan Istenről beszélni s a bűnösöket megtérésre inteni. Az

izraeliták hallgatták őt s azt mondták, hogy ebből a gyermekből Isten lelke beszél. Midőn Issa 13 éves volt, izraelita szokás szerint, elakarták jegyezni egy leánynyal. A leggazdagabb emberek örömet fogadták volna vejükül. Ő azonban titkon eltávozott s a kereskedőkkel Indiába ment, hogy ott magát Isten igéjében tökéletesítse, s a nagy Buddha törvényeit tanulmányozza. Először is az Arjahnál állott meg. Híre már akkor elterjedt, úgy hogy midőn az őt folyam (Penzsab) tartományán átment, Dzsain isten követői arra kérték, hogy maradjon náluk. Ő azonban a brahmanokhoz ment s a „Vedák“-at tanulta. Ezt követőleg kimerítően van elbeszélve, a mint Issa a brahmanokkal ellenkezett, mivel tanításaiban az embereknek Isten előtt való egyenlőség tanát komolyan vette, s ennek következtében a kasztrendszer ellen kikelt, továbbá mivel a Vedáknak és Puránának isteni eredét, a háromságot, Brahma, Sziva, Visnu és más istenek incarnatioját tagadta és mivel azt tanította, hogy az Isten lelke minden lényben él s nevezetesen azokban, a kik alantos sorsban születtek s homlokuk veritékével munkálkodnak; a mint azután Issa a bráhmánok haragja elől a hegyek közé, a buddhistákhoz menekült, s ott a Szutrák bölcsességét elsajátította; a mint hat évvel később Buddha őt igéjének hirdetésére kiválasztotta, mire Issa a pusztába vonult, s a bálványimádás ellen prédikálva, Istent, mint a világ teremtőjét s az emberiség atyját tanította, a kit nem áldozatokkal, hanem a szív tisztasága és tökéletesség által kell imádni; a mint a gonosz elvét és a Zendavesta isteni eredetét elvetette, a miért a papok haragja elől innen is menekülnie kellett; s a mint végre 29. éves korában hazájába visszatért. Itt mint predikátor lépett fel, s honfitársait arra tanította, hogy Istent lélekben imádják és hogy sziveikben építsenek neki templomot. Mivel az egész nép hozzá sereglett, az ország kormányzója, Pilátus, nagyon megijedt, különösen, midőn hivatalnokai jelentették, hogy Issa a népet fellázította, azt mondván hogy nem sokára az idegen hatalomtól meg fognak szabadittatni. Pilátus Issát letartóztatta és törvény elé állította; de, hogy a nép nehogy ellene támadjon, izraelita papok és tudósok által akarta elítéltetni. A bírák különféle kérdéseket tettek Issának, ő azonban védelmezte magát és tudományát, mire a bírák kinyilatkoztatták, hogy semmi bünt sem találnak benne. A kormányzónak azt mondták, hogy hivatalnokai hamisan értesítették. Erre Pilátus heves haragra lobbant, de mégis türtőztette magát és kémeket küldött ki, a kik Issa minden beszédét és tettét kísérvék figyelemmel és tegyenek jelentést. Issa aztán tovább tanított, s a nép mindenfelől tódult hozzá. A kémek különféle fogós kérdésekkel ostromolták, de Issa mindeikre nagyon ügyesen megfelelt. Egy ilyen kérdéssel kapcsolatosan Issa nagy beszédet mondott arról a tiszteletről, a melylyel az emberek a nők iránt tartoznak. Így tanított három évig, a nélkül, hogy valami panasz emeltetett volna ellene. Növekedő népszerűsége azonban Pilátust nem hagyta nyugodni; mindig félt, hogy Issa lázadást csinál s magát királynak kiáltatja ki. Hamis tanukat bérelt fel, Issát elfogatta s egy földalatti börtönben kinoztatta embereivel, hogy vallo-

másra kényszerítse. De Issa mindent nyugodtan tűrt. Midőn a papok és tudósok ezt megtudták, Pilátushoz mentek s kérték, hogy Issát a közelgő nagy ünnepre szabadon ereszsze. Pilátus azonban e kéréssel elutasította. Azután arra kértek, hogy állítsa Issát az öregek tanácsa elé, hogy így még az ünnep előtt vagy elítéljék, vagy szabadon bocsássák; Pilátus ebbe beléegyezett. Másnap Issa törvény elé állíttatott a két gonosztevővel együtt. Pilátus, ki a tárgyaláson jelen volt, így szól Issához: „Ember, igaz-e az, hogy te a lakosokat a hatóság ellen lázítottad azzal a czéllal, hogy Izrael királya légy?” Issa így válaszolt: „Ember saját akaratából nem lesz királylya és téged megcsaltak, midőn azt mondták, hogy én a népet lázítom. Én mindig csak az ég királyáról beszéltem, és hogy a népnek őt imádni kell.” Erre elővezették a hamis tanukat, a kik közül egyik így szólott Issához: „Te azt mondtad, hogy a világi hatalom semmit sem ér, összehasonlítva annak a királynak a hatalmával, a ki az izraelitákat nemsokára megfogja szabadítani a pogányok járma alól.” Erre Issa ezeket mondta: „Légy áldva, hogy az igazságot mondtad. Az ég királya nagyobb és hatalmasabb, mint a földi törvények, az ő országa felülmulja e földnek minden országát. És az idő nincs nagyon messze, midőn Izrael bűneiből megtisztul, mert már előre megmondattott: egy hírnök fog jönni, hogy Izrael megszabadítását hirdesse, s a népet egy egységes családdá fogja egyesíteni.” Pilátus ekkor a bírákhoz fordult: „Hallottátok? Issa bevallotta a vétket, a mivel vádoltattott.” A bírák azonban így feleltek: „Mi nem ítéltük el, mert az ég királyáról beszélt és semmit sem mondott, a mi a törvények ellen lenne.” Most Pilátus egy tanút hivatott, a ki az ő ösztönzésére elárulta Issát és ezeket mondta Issának: „Nem Izrael királyának adtad ki magadat, mikor azt mondtad, hogy téged az ég királya küldött, hogy népét előkészítsd?” Issa megáldotta őt és mondá: „Meg fog neked bocsáttatni, mert a mit mondtál, nem tőled jött.” Azután Pilátushoz szólott Issa: „Miért alacsonyítod le méltóságodat, és miért tanítod alattvalóidnak, hogy hazugságban éljenek, mikor neked úgy is megvan a hatalmad, hogy egy ártatlant elítélj?” E szavakra megharagudott a kormányzó s megparancsolta, hogy Issát halálra ítéljék, a két gonosztevőt pedig bocsássák szabadon. De a bírák egymás közt tanácskozáván, azt mondták Pilátusnak: „Mi nem vehetjük magunkra azt a nagy felelősségét, hogy ártatlant ítéljünk halálra s gyilkosoknak megkegyelmezzünk; ez törvényeink ellen van. Tedd tehát, a mit jónak látsz.” Ekkor kimentek a papok, a tudósok és a bölcs öregek, megmosták kezeiket egy szent edényben és így szólottak: „Mi ártatlanok vagyunk ez igaznak véréből.” A kormányzó parancsára Issát a két gonosztevővel a vesztőhelyre vitték és ott megfeszítettettt. Egész nap ott függött Issa teste, vérezve a kereszten, katonáktól őrizve; a nép körülfogta, a rokonok imádkoztak és sirtak. Nap lementével véget értek Issa szenvedései, eszméletét elveszítette s lelke megvált testétől, hogy egyesüljön az Istenséggel. Aközben Pilátus megbánta tettét, s Issa testét visszaadatta rokonainak s ezek őt eltemették a vesztőhely

közeliében. Sok nép ment oda és imádkoztak sirjánál s a levegőt sohajtással és jajkiáltással töltötték bé. Három nap elteltén, a kormányzó katonáival elhozatta Issa testét, hogy más helyen temesse el, félvén, nehogy lázzadás üssön ki a nép között. Következő reggel a nép a sirt nyitva és üresen találta. Tüstént elterjedt a hír, hogy a legfőbb bíró elküldötte angyalait, hogy hozzák el a szentnek halandó porait. Mikor Pilátus meghallotta ezt a hírt, haragra lobbant és rabszolgaság, vagy halálbüntetés terhe alatt megtiltotta, hogy valaki Issa nevét kimondja, vagy pedig érte az Urhoz imádkozzék. De a nép tovább is síratta és dicsőítette, a miért sokan kinoztattak és elítéltettek, vagy pedig rabszolgaságba hurczoltattak. Issa tanítványai pedig elhagyták a tartományt és prédikálták Issa tudományát a pogányoknak.

Ez az életirat rövid kivonata, melyet Notovits, állítása szerint, a buddhista kolostorban talált és a melynek valódiságát a tudósok fogják kideríteni. Különösen ki lesz téve Notovits annak a gyanúnak, hogy ügyes történetet költött. Nem egy ok szól a fentebbi vázlatban e gyanú mellett, míg több más körülmény a valódiság benyomását teszi. Az a feltevés, hogy Jézus életének abban a szakában, a melyről az evangéliumok hallgatnak, Egyiptomban vagy Indiában lett volna, nem új; feltűnő mindjárt a Jézus halálra ítéltetésénél Pilátus és a zsidó papság bűnösségének megfordítása, a mi sok mindent enged következtetni. Meglehetősen gyanúsnak látszik a Jézus teste eltemetésének története is. Notovits maga magyarázatot ad könyvében „Jézus életiratáról“ s annak történelmi hitelességet tulajdonít. Inkább hisz abban, mint a keresztény iratokban, mert ezek később, a nagy események után irattak és nem csak, hogy nagy tért nyitnak a csodás legendáknak, hanem éles pártküzdelmek világos nyomait is mutatják. Érdekes végre Notovitsnak az a megjegyzése, hogy midőn felfedezését különböző tekintélyekkel közölte, ugyan egyike se nyilvánított kételyt annak valódisága iránt; de csaknem mindenik, Renan kivételével, a nyilvánosságra hozatalt nem tanácsolta, vagy pedig éppen a titokban tartást kívánta.

Nekünk ez az egész irat, akár régebben szerkesztetett, akár pedig újabb termék, úgy tünik fel, mint a buddhismus érdekében írt, különben nagyon érdekes történet, a mi különösen meglátszik abból, hogy Issa Buddhától tanul és mint Notovits állítja, a buddhistáktól mint Buddha incarnatioja tiszteltetik.

SIMONFI MÁRTON.

Irodalmi értesítő.

Novák Márton, toosi prédikátor életrajza. E kis füzet egyike a „Mi Ott honunk“ azon népies kiadványainak, melyekben mind a tárgy, mind az előadás oly szerencsésen van etalálva.

Előfizetésre felhívások: „*Vegyes egyházi beszédekre*“ hirdet előfizetést Lévay Lajos, sárkereszturi ev. ref. lelkész. Szerzőt ismerjük már egy régebben kiadott